

Roll No. ....

142/A

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 24

SS

2039

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
ACCOUNTANCY-II (Part-I) &
ACCOUNTANCY-II (Part-II)
(Commerce Group Only)
(Punjabi, Hindi and English Versions)
(Evening Session)

Time allowed : 3 hours

Maximum marks : 50

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ
142/A ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ
ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ; ਭਾਗ-ਉ, ਭਾਗ-ਅ ਅਤੇ ਭਾਗ-ੲ । ਭਾਗ-ਉ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ
ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਾਗ-ਅ ਅਤੇ ਭਾਗ-ੲ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ
ਹਨ ।
- (v) ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਲਾਈਨਾਂ ਜਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (vi) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਧਾਰਣ ਗਣਨਾਯੰਤਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ।
ਭਾਗ-ਉ
- (vii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ; ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ, ਇੱਕ
ਵਾਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ/ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ
ਹਨ ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 5 ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 6 ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ
ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 7 ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
ਭਾਗ-ਅ ਅਤੇ ੲ
- (viii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 8 ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ
ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਅਤੇ 10 ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

142/A-SS

[Turn over

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 11 ਵਿੱਚ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 12 ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ 3-4 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਗ-ਉ

1. (a) ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੈਰ-ਲਾਭਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 1
(b) ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ : 1
ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ ਇੱਕ ..... ਖਾਤਾ ਹੈ ।
(c) ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੋ : 1
‘ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਆਵਜਾ ਫੰਡ’ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
2. ਕੋਸ਼ ਅਧਾਰਿਤ ਲੇਖਾਂਕਣ ਕੀ ਹੈ ? 2
3. ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਇੱਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 8,00,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 6,00,000 ਰੁਪਏ ਹੈ । ਇੱਕ ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1,00,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 80,000 ਰੁਪਏ ਕੀਤਾ । ਇੱਕ ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿੱਚੋਂ 30,000 ਰੁਪਏ ਕਢਵਾਏ, ਪੂੰਜੀ ਤੇ ਵਿਆਜ 6% ਸਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ । 31 ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਪੂੰਜੀ ਤੇ ਵਿਆਜ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ । 2
4. ਸਾਖ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਤੱਤ ਲਿਖੋ । 2
5. ਇੱਕ ਫਰਮ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠੇ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ : 2

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸਿੱਪੜੀਆਂ	₹
		ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	2,00,000
		Less : ਵਿਵਸਥਾ	10,000
			1,90,000

ਫਰਮ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ 25,000 ਰੁਪਏ ਡੂੰਬੇ ਰਿਣ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇਣਦਾਰ ਤੋਂ 5% ਕਟੌਤੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ । ਦੇਣਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ?

6. ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
(i) ਸਾਲ 31 ਦਸੰਬਰ, 2018 ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਪਰ ਸਤਲੁਜ ਕਲੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਖਾਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ : 4

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ	₹	ਅਦਾਇਗੀਆਂ	₹
To Balance b/d	4,000	By Salary	6,000
To Subscriptions	12,000	By Telephone Expenses	500
To Donations	13,000	By Electricity Expenses	600
To Activities Collection	6,900	By Postage Expenses	500
To Sale of old News papers	300	By Repairing Expenses	12,000
To Souvenir Advertisement	5,800	By News papers	500
To Miscellaneous Income	3,000	By Souvenir Expenses	2,000
To Sale proceeds of old- building at Book value	60,000	By New Building- Constructed	75,000
To Interest on Investment	4,000	By Balance c/d	11,900
	1,09,000		1,09,000

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ :

- (a) ਇਮਾਰਤ ਤੇ ਘਿਸਾਵਟ ਦੀ ਦਰ 5%
 (b) ਦਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
 (c) ਬਕਾਇਆ ਖਰਚੇ : ਤਨਖਾਹ 1,200 ਰੁਪਏ ; ਬਿਜਲੀ 100 ਰੁਪਏ ; ਟੈਲੀਫੋਨ 100 ਰੁਪਏ ; ਡਾਕ 100 ਰੁਪਏ
 (d) ਸਾਲ 2017 ਲਈ ਚੰਦਾ 1,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ (31.12.2017 ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ (Due) ₹1,500), ਸਾਲ 2019 ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ 1,200 ਰੁਪਏ, ਸਾਲ 2018 ਲਈ ਬਕਾਇਆ 800 ਰੁਪਏ ਆਮਦਨ ਖਰਚ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।
- (ii) ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਉਪਯੋਗ ਖਾਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4
- (iii) ਲਾਡੀ, ਅਨਮੋਲ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ 5:3:2 ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । ਉਹ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਲਾਭ ਵੰਡ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ 3:2:1 ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਨਵੀਂ ਲਾਭ ਵੰਡ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਇੰਦਰਾਜ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਿਨ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਮੁੱਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਵਿਵਰਣ	ਬਹੀ ਮੁੱਲ ₹	ਸੋਧੇ ਅੰਕੜੇ ₹
ਮਸ਼ੀਨਰੀ	1,00,000	90,000
ਸਟਾਕ	24,000	80,000
ਇਮਾਰਤ	1,40,000	1,60,000
ਲੈਣਦਾਰ	40,000	56,000

ਇੰਦਰਾਜ ਪਾਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ ਬਣਾਓ ।

- (iv) ਫਰਮ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4
7. ਸ਼ਵੇਤਾ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਨੂੰ 3:2 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਸਨ । 31st ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ :

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪੱਤੀਆਂ	₹
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	1,00,000	ਨਗਦੀ	20,000
ਦੇਣਯੋਗ ਬਿਲ	40,000	ਦੇਣਦਾਰ	80,000
ਅਦਾ ਕਰਨਯੋਗ ਖਰਚੇ	20,000	ਸਟਾਕ	2,00,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਮਸ਼ੀਨਰੀ	1,60,000
ਸ਼ਵੇਤਾ	3,60,000	ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਮਾਰਤ	2,00,000
ਦੀਪਕ	1,40,000		
	6,60,000		6,60,000

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਮੰਜੂ ਨਵੇਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਦੇ $\frac{1}{4}$ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ :

- (i) ਮੰਜੂ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਲਈ 2,40,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸ਼ਾਖ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਜੋਂ 40,000 ਰੁਪਏ ਲਿਆਵੇਗੀ ।
- (ii) ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉੱਪਰ 10% ਘਿਸਾਈ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕੀਮਤ 60,000 ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਵਧਾਈ ।
- (iii) ਸਟਾਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 40,000 ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਪਾਇਆ ।
- (iv) ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 10,000 ਰੁਪਏ ਸੀ ।
- (v) ਸ਼ੱਕੀ ਰਿਣ ਲਈ 5% ਨਾਲ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ।

ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਫਰਮ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਬਣਾਓ ।

ਜਾਂ

A ਅਤੇ B ਲਾਭ ਨੂੰ 3:2 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ, ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 31 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪਤੀਆਂ	₹
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	56,000	ਬੈਂਕ ਬਕਾਇਆ	23,000
ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਵਿੱਖ ਫੰਡ	20,000	ਸਟਾਕ	12,000
ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ A's ਕਰਜ਼	20,000	ਦੇਣਦਾਰ	38,000
B's ਦਾ ਕਰਜ਼	30,000	ਫਰਨੀਚਰ	8,000
ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਿਜ਼ਰਵ	10,000	ਪਲਾਂਟ	56,000
ਨਿਵੇਸ਼ ਅਸਥਿਰ ਰਿਜ਼ਰਵ	2,000	ਨਿਵੇਸ਼	22,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ	15,000
A	20,000		
B	16,000		
	1,74,000		1,74,000

- (i) ਏ. ਨਿਵੇਸ਼ 16,000 ਰੁਪਏ ਉੱਪਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ A's ਦਾ ਕਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰੇਗਾ ।
- (ii) ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ :
ਸਟਾਕ 10,000 ਰੁਪਏ, ਦੇਣਦਾਰ 37,000 ਰੁਪਏ ; ਫਰਨੀਚਰ 9,000 ਰੁਪਏ ; ਪਲਾਂਟ 50,000 ਰੁਪਏ
- (iii) ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਕਮ 3,200 ਰੁਪਏ ।
- (iv) ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ 54,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ।
ਵਸੂਲੀ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ।

ਭਾਗ-ਅ ਅਤੇ ਭਾਗ-ੲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਭਾਗ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ-ਅ

8. (a) ਰੂਪਨ ਦਰ ਕੀ ਹੈ ? 1
 (b) 'ਕੀਮਤ ਕਮਾਈ ਅਨੁਪਾਤ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 1
 (c) ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ : 1
 (i) ਲੇਖਾਂਕਣ ਦੀ ਦੌਰਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ii) ਲੇਖਾਂਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਧਾਰ
 (iii) ਲੇਖਾਂਕਣ ਦਾ ਰੋਕੜ ਆਧਾਰ (iv) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
9. ਸਹਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀ ਤੇ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
10. ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 2013 ਸਾਲ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੈਨ ਕੇ ਤਰੁਣ ਲਿਮਟਿਡ ਦਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਗਿਆਤ ਕਰੋ : 2

ਸਾਲ	₹ (ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ)		
	ਵਿਕਰੀ	ਸਟਾਕ	ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ
2013	1,500	600	450
2014	1,700	700	500
2015	2,000	850	650
2016	2,200	900	700

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
- (i) ਮਮਤਾ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ 50,000 ਸਮਤਾ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਲਈ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੇਅਰ ਅਤੇ 2 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉੱਪਰ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਮੰਗੇ :
- ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਤੇ 2 ਰੁਪਏ
 ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਤੇ 5 ਰੁਪਏ (ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਮੇਤ)
 ਪਹਿਲੀ ਕਾਲ ਤੇ 2 ਰੁਪਏ
 ਅੰਤਿਮ ਕਾਲ ਤੇ 3 ਰੁਪਏ ।
- 75,000 ਸ਼ੇਅਰ ਲਈ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । 15,000 ਸ਼ੇਅਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਬਾਕੀ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ।
- ਆਸ਼ਾ ਜਿਸਨੂੰ 2,000 ਸ਼ੇਅਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਜਿਸ ਨੂੰ 2,500 ਸ਼ੇਅਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ।
- ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਜਬਤ ਕਰ ਲਏ ।
- ਮਮਤਾ ਲਿਮਟਿਡ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਰਨਲ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰੋ । 4
- (ii) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ : 4
- (a) ਚਾਲੂ ਅਨੁਪਾਤ (b) ਤਰਲ ਅਨੁਪਾਤ
 (c) ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਅਨੁਪਾਤ (d) ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਅਨੁਪਾਤ

ਵੇਰਵੇ :

ਵਿਵਰਣ	₹
ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ	1,40,000
ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦੀ ਲਾਗਤ	68,000
ਚਾਲੂ ਸੰਪੱਤੀਆਂ	70,000
ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ	30,000
ਸਟਾਕ	30,000

(iii) ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ ।

12. ਨਿਮਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਤਿਆਰ ਕਰੋ :

ਪੂੰਜੀ ਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
ਐਸ਼ ਪੂੰਜੀ	1,00,000	80,000
ਸਾਧਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ	4,000	4,000
ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ	2,400	2,000
15% ਰਿਣ-ਪੱਤਰ	14,000	12,000
ਕੈਸ਼ ਕ੍ਰੈਡਿਟ	13,600	25,000
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	31,600	34,000
ਕਰਾਂ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	8,400	6,000
ਦੇਣਯੋਗ ਲਾਭਾਂਸ਼	2,000	—
ਕੁਲ ਜੋੜ	1,76,000	1,63,000
ਸੰਪੱਤੀਆਂ	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
ਸਥਿਰ ਸੰਪੱਤੀਆਂ	80,000	82,000
Less : ਸਚੇਤ ਘਸਾਈ	30,000	22,000
	50,000	60,000
ਸਟਾਕ	70,000	60,000
ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	48,000	40,000
ਪੂਰਵ ਅਢਾ ਕੀਤੇ ਖਰਚੇ	1,000	600
ਚਾਲੂ ਨਿਵੇਸ਼	5,000	2,000
ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੋਕੜ	2,000	400
ਕੁਲ ਜੋੜ	1,76,000	1,63,000

ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ :

(a)	ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦੇਣਦਾਰੀ	31.03.2018	31.03.2017
	ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਲਾਭਾਸ਼ (₹)	11,600	10,000
- (b) ਕਰ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ 9,400 ਰੁਪਏ
- (c) ਸਥਾਈ ਸੰਪੱਤੀਆਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚੀਆਂ, ਲਾਗਤ 20,000 ਅਤੇ ਸਚੇਤ ਘਸਾਈ ਵੇਚ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 6,000 ਰੁਪਏ ।
- (d) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰਿਮ ਲਾਭਾਸ਼ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 9,000 ਰੁਪਏ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।
- (e) ਨਵੇਂ ਰਿਣ ਪੱਤਰ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ।

ਜਾਂ
ਵਿੱਤੀ ਵਿਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6
ਭਾਗ-੯

8. (a) ਕੋਢਿੰਗ ਕੀ ਹੈ ? 1
(b) ਡੇਟਾ ਬੇਸ ਕੀ ਹੈ ? 1
(c) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਰਕਬੁੱਕ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖਾਲੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ? 1
(a) ਇੱਕ (b) ਦੋ (c) ਤਿੰਨ (d) ਚਾਰ 1
9. Sequential ਕੋਡ ਕੀ ਹਨ ? 2
10. ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਐਮ.ਐਸ. ਐਕਸਲ ਵਿੱਚ ਘਿਸਾਵਟ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਲਿਖੋ : 2

	A	B	C	D	E	F
1		Garg Machinery Store				
2						
3		Sr. No.	Description	Data		
4		1	Cost	52900		
5		2	Salvage	2900		
6		3	Life	5		
7		4	Depreciation	<input type="text"/>		
8						

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (i) ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਨਿਮਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾ ਨੂੰ ਬਹੀ ਖਾਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਓ : 4

2018	Particulars	₹
April 1	Started business with cash	1,20,000
April 3	Purchased furniture for cash	30,000
April 5	Purchased goods for cash	40,000
April 9	Purchased goods from Rakesh on credit	12,000
April 12	Sold goods for cash	11,000
April 18	Paid rent	2,000
April 25	Paid salary	10,000
April 30	Banked	28,000

- (ii) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਲਪਟ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 31 ਮਾਰਚ 2018 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਖਾਤੇ ਦਿਖਾਓ :

Debit	₹	Credit	₹
Opening Stock	4,000	Capital	40,000
Drawings	12,000	Purchases Return	1,000
Purchases	22,000	Sales	42,000
Sales Return	2,000	Creditors	6,000
Wages	8,000	Bills Payable	6,000
Carriage Inward	1,000		
Insurance	2,000		
Interest	2,000		
Salary	2,000		
Commission	4,000		
Cash in hand	6,000		
Plant	8,000		
Building	10,000		
Debtors	8,000		
Bills Receivables	4,000		
	95,000		95,000

ਉਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸਟਾਕ 14,000 ਰੁਪਏ ਹੈ ।

- (iii) ਅਸੈਸ ਓਵਰ ਐਕਸਲ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖੋ ।

12. ਨਿਮਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਡੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਐੱਸ. ਸਿਸਟਮ ਅਧੀਨ ਲਾਘੂ ਰੋਕੜ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਓ :

2018	Particulars	₹
Nov. 1	Received cash from cashier	1,000
Nov. 3	Paid postage	80
Nov. 5	Paid Cartage	45
Nov. 9	Stationery purchased	60
Nov. 12	Paid for repair of furniture	150
Nov. 18	Rickshaw charges paid	30
Nov. 20	Paid for telegram	35
Nov. 22	Taxi fare paid	175
Nov. 25	Telephone expenses	35
Nov. 26	Refreshment expenses	65
Nov. 28	Speed post charges	40
Nov. 30	Photostating charges	25

ਜਾਂ

ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ ।

(Hindi Version)

- नोट :** (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 142/A अवश्य लिखें।
- (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) प्रश्न-पत्र में तीन भाग हैं भाग-क, भाग-ख तथा भाग-ग। भाग-क सभी विद्यार्थियों के लिए अनिवार्य है तथा विद्यार्थी भाग-ख और भाग-ग में केवल एक भाग को चुन सकते हैं।
- (v) संख्यात्मक प्रश्नों के लिए शब्दों, लाइनों और पन्नों की कोई सीमा नहीं है।
- (vi) प्रोग्रामों के बिना साधारण गणक के उपयोग की अनुमति है।

भाग-क

- (vii) प्रश्न सं. 1 में एक-एक अंक के 3 उपभाग हैं। वस्तुनिष्ठ प्रश्नों में एक शब्द, एक वाक्य के उत्तर वाले प्रश्न/खाली स्थान भरो/सही अथवा गलत/बहु विकल्पीय प्रश्न हो सकते हैं।
- प्रश्न सं. 2 से 5 प्रत्येक के 2 अंक होंगे। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।
- प्रश्न सं. 6 में चार उप-भाग हैं। चार में से कोई तीन प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न चार अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।
- प्रश्न-सं. 7 आन्तरिक चयन वाला प्रश्न होगा। यह प्रश्न 6 अंकों का होगा।

भाग-ख तथा ग

- (viii) प्रश्न सं. 8 में एक-एक अंक के 3 उप-भाग होंगे। प्रत्येक भाग का उत्तर 1-15 शब्दों में दिया जाना चाहिए।
- प्रश्न सं. 9 तथा 10 प्रत्येक 2 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।
- प्रश्न सं. 11 में 3 उप-भाग होंगे। तीन में से कोई दो प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न 4 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।
- प्रश्न सं. 12 में आन्तरिक विकल्प है। यह 6 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर, उत्तर-पुस्तिका के 3-4 पृष्ठों में दिया जाना चाहिए।

भाग-क

1. (a) कोई दो गैर-लाभकारी संस्थानों के नाम लिखें। 1
- (b) रिक्त स्थान भरें : 1
पुनर्मूल्यांकन खाता एक ..... खाता है।
- (c) ठीक अथवा गलत लिखें : 1
'मजदूर मुआवजा फण्ड' एक बाहरी देनदारी नहीं है।
2. कोष आधारित लेखांकन क्या है ? 2
3. राजा और रानी फर्म में साझेदार हैं। एक अप्रैल 2017 को उन के पूंजी खातों का बकाया क्रमशः 8,00,000 रुपये और 6,00,000 रुपये है। एक अगस्त, 2017 को उन्होंने और निवेश क्रमशः 1,00,000 रुपये और 80,000 रुपये किया। एक मार्च 2018 को रानी ने अपनी पूंजी में से 30,000 रुपये निकाले। पूंजी पर ब्याज 6% वार्षिक दर से दिया जाना है। 31 मार्च 2018 को समाप्त होने वाले वर्ष के लिए पूंजी पर ब्याज की गणना करें। 2

4. साख के मूल्य का पता लगाने वाले कोई चार तत्व लिखो। 2
5. एक फर्म के स्थिति विवरण में देनदार इस प्रकार थे : 2

वायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
		विविध देनदार	2,00,000
		Less : प्रावधान	10,000
			1,90,000

फर्म के समापन के समय 25,000 रुपये डूबत ऋण और शेष देनदारों से 5% कटौती पर राशि प्राप्त हुई। देनदारों से कितनी राशि प्राप्त हुई ?

6. चार प्रश्नों में से कोई तीन प्रश्न करें :

(i) वर्ष 31 दिसम्बर, 2018 के अन्त में सतलुज क्लब का प्राप्ति और भुगतान खाता नीचे दिये अनुसार है :

प्राप्तियां	₹	भुगतान	₹
To Balance b/d	4,000	By Salary	6,000
To Subscriptions	12,000	By Telephone Expenses	500
To Donations	13,000	By Electricity Expenses	600
To Activities Collection	6,900	By Postage Expenses	500
To Sale of old News papers	300	By Repairing Expenses	12,000
To Souvenir Advertisement	5,800	By News papers	500
To Miscellaneous Income	3,000	By Souvenir Expenses	2,000
To Sale proceeds of old- building at Book value	60,000	By New Building- Constructed	75,000
To Interest on Investment	4,000	By Balance c/d	11,900
	1,09,000		1,09,000

नीचे दिये समायोजन आवश्यक हैं :

- (a) भवन पर हास की दर 5%
- (b) दान को पूँजीकृत किया जाएगा।
- (c) बकाया खर्चे : वेतन 1,200 रुपये ; बिजली 100 रुपये ; टेलीफोन 100 रुपये ; डाक 100 रुपये ;
- (d) वर्ष 2017 के लिए प्राप्त हुआ चंदा 1,000 रुपये (31.12.2017 को बकाया (Due) 1,500 रुपये), वर्ष 2019 के लिए अग्रिम 1,200 रुपये, वर्ष 2018 के लिए बकाया 800 रुपये।

आय और व्यय खाता बनाइये।

- (ii) लाभ-हानि खाता तथा लाभ-हानि समायोजन खाते में कोई चार अन्तर लिखें। 4

- (iii) लाडी, अनमोल और अमृत 5 : 3 : 2 अनुपात में साझेदार हैं। उन्होंने एक अप्रैल 2017 से अपने लाभ सहभाजन अनुपात को 3 : 2 : 1 में बदलने का फैसला लिया। वह नए लाभ सहभाजन अनुपात को लागू करने से पहले, पुनर्मूल्यांकन प्रविष्टियां पास करके सम्पत्तियों और दायित्व का पुनर्मूल्यांकन करने का निर्णय करते हैं।

इस दिन सम्पत्तियों और दायित्व की स्थिति उनके द्वारा संशोधित मूल्य अनुसार नीचे दिये अनुसार है :

4

विवरण	बही मूल्य ₹	संशोधित मूल्य ₹
मशीनरी	1,00,000	90,000
रहतिया	24,000	80,000
भवन	1,40,000	1,60,000
लेनदार	40,000	56,000

प्रविष्टियां पास करें और पुनर्मूल्यांकन खाता बनाइये।

- (iv) फर्म के ऋण तथा निजी ऋण के बीच कोई चार अन्तर लिखें।

4

7. श्वेता और दीपक आपस में लाभ को 3 : 2 के अनुपात में बांटते हुए साझेदार थे। उनका 31st मार्च 2018 को अंतिम स्थिति विवरण निम्नलिखित था :

6

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
विविध लेनदार	1,00,000	नकदी	20,000
अदायगी योग्य बिल	40,000	देनदार	80,000
बकाया व्यय	20,000	रहतिया	2,00,000
पूंजी खाते :		मशीनरी	1,60,000
श्वेता	3,60,000	भूमि और भवन	2,00,000
दीपक	1,40,000		
	6,60,000		6,60,000

उपरोक्त तिथि को फर्म में मंजू को नये साझेदार के तौर पर लाभ के $\frac{1}{4}$ हिस्से के लिए निम्नलिखित शर्तों पर शामिल किया :

- मंजू अपनी पूंजी के लिए 2,40,000 रुपये और ख्याति के लिए अपना हिस्सा प्रीमियम के तौर पर 40,000 रुपये लायेगी।
- मशीनरी पर 10% ह्रास लगाया गया। भूमि तथा भवन का मूल्य 60,000 रुपया बढ़ाया गया।
- रहतिया का मूल्य 40,000 रुपया अधिक पाया गया।
- वेतन का बकाया 10,000 रुपया था।
- संदिग्ध ऋणों के लिए 5% प्रावधान बनाया जाए।

पुनर्मूल्यांकन खाता, साझेदारों के पूंजी खाते तथा नई फर्म का अन्तिम चिट्ठा बनाइये।

अथवा

A और B लाभ को 3:2 के अनुपात में बांटते हुए साझेदार हैं। विघटन की तिथि 31 मार्च 2018 को उनका अंतिम चिट्ठा निम्नलिखित अनुसार है :

6

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
विविध लेनदार	56,000	बैंक बकाया	23,000
कर्मचारी भविष्य कोष	20,000	रहतिया	12,000
श्रीमती A's कर्ज	20,000	देनदार	38,000
B's का कर्ज	30,000	फर्नीचर	8,000
कर्मचारी क्षतिपूर्ति संचय	10,000	प्लांट	56,000
निवेश अस्थिर संचय	2,000	निवेश	22,000
पूंजी खाते :		लाभ व हानि खाता	15,000
A	20,000		
B	16,000		
	1,74,000		1,74,000

- (i) A, निवेश 16,000 रुपये पर लेने के लिए सहमत हुआ और श्रीमती A's का कर्ज अदा करेगा।
(ii) सम्पत्तियों से निम्नलिखित अनुसार वसूल हुए :
रहतिया 10,000 रुपये ; देनदार 37,000 रुपये, फर्नीचर 9,000 रुपये; प्लांट 50,000 रुपये
(iii) वसूली खर्च की राशि 3,200 रुपये।
(iv) विविध लेनदार 54,000 रुपये में पूरा निपटान पर सहमत हुए।
वसूली खाता, साझेदारों के पूंजी खाते और फर्म को बन्द करने के लिए रोकड़ खाता बनाइये।
भाग-ख तथा भाग-ग में से कोई एक भाग कीजिए।

भाग-ख

8. (a) कूपन दर क्या है ? 1
(b) 'कीमत कमाई अनुपात' से क्या अभिप्राय है ? 1
(c) रोकड़ प्रवाह विवरण आधारित है : 1
(i) लेखांकन की दोगली प्रणाली (ii) लेखांकन का प्राप्ति आधार
(iii) लेखांकन का रोकड़ आधार (iv) इनमें से कोई भी नहीं
9. सहभागी प्रतिभूति के रूप में ऋण-पत्र जारी करने से आपको क्या अभिप्राय है ? 2
10. निम्न जानकारी के आधार पर वर्ष 2013 को आधार मानकर तरुण लिमिटेड का प्रवृत्ति विश्लेषण पता करें : 2

वर्ष	₹ (लाखों में)		
	बिक्री	रहतिया	अशुद्ध लाभ
2013	1,500	600	450
2014	1,700	700	500
2015	2,000	850	650
2016	2,200	900	700

11. तीन प्रश्नों में से कोई दो प्रश्न करें :

(i) ममता लिमिटेड ने 50,000 समता अंशों हेतु 10 रुपये प्रति अंश और 2 रुपये, प्रीमियम पर प्रार्थना-पत्र निम्न अनुसार अदा करने हेतु आमन्त्रित किए :

आवेदन पर 2 रुपये

आवंटन पर 5 रुपये (प्रीमियम सहित)

पहिली याचना पर 2 रुपये

अन्तिम याचना पर 3 रुपये

75,000 अंशों के लिए आवेदन प्राप्त हुए। 15,000 अंशों के लिए प्राप्त आवेदनों का कोई आवंटन नहीं किया गया और उनकी राशि वापस कर दी गई। शेष आवेदकों को अनुपातिक रूप में आवंटित किया गया।

आशा, जिसको 2,000 अंश अलाट किये गये थे, वह देय आवंटन राशि तथा याचना राशि देने में असफल रही और पूजा जिसको 2,500 अंश अलाट किये गये दोनों याचना राशि देने में असफल रही।

कम्पनी ने अन्तिम याचना के बाद उनके अंश जब्त कर लिए।

ममता लिमिटेड की बहियों में जर्नल प्रविष्टियां कीजिए।

4

(ii) निम्नलिखित जानकारी से अनुपात की गणना करें :

1+1+1+1=4

(a) चालू अनुपात

(b) तरल अनुपात

(c) संचालन अनुपात

(d) सकल लाभ अनुपात

विवरण :

विवरण	₹
संचालन से आगम	1,40,000
संचालन से आगम की लागत	68,000
चालू सम्पत्तियां	70,000
शुद्ध कार्यशील पूंजी	30,000
रहतिया	30,000

(iii) रोकड़ प्रवाह विवरण के कोई चार उद्देश्य लिखें।

4

12. निम्न जानकारी से रोकड़ प्रवाह विवरण तैयार कीजिए :

6

पूंजी एवं दायित्व	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
अंश पूंजी	1,00,000	80,000
सामान्य संचय	4,000	4,000
लाभ व हानि खाता	2,400	2,000
15% ऋण पत्र	14,000	12,000
कैश क्रेडिट	13,600	25,000
विविध लेनदार	31,600	34,000
करों के लिए प्रावधान	8,400	6,000
अदायगी योग्य लाभांश	2,000	—
कुल	1,76,000	1,63,000

सम्पत्तियां	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
स्थिर सम्पत्तियां	80,000	82,000
Less : जमा हास	30,000	22,000
	50,000	60,000
रहत्या	70,000	60,000
विविध देनदार	48,000	40,000
पूर्वदत्त व्यय	1,000	600
चालू निवेश	5,000	2,000
हस्तस्थ रोकड़	2,000	400
कुल योग	1,76,000	1,63,000

अतिरिक्त सूचना :

(a) संदिग्ध दायित्व	31.03.2018	31.03.2017
प्रस्तावित लाभांश (₹)	11,600	10,000
- (b) कर के लिए प्रावधान 9,400 रुपये
- (c) स्थिर सम्पत्तियां 10,000 रुपये में बेची, लागत 20,000 रुपये और जमा हास बिक्री की तिथि तक 6,000 रुपये।
- (d) वर्ष दौरान अंतरिम लाभांश का भुगतान 9,000 रुपये किया गया।
- (e) नये ऋणपत्र चालू वर्ष के अन्त में जारी किये गये।

अथवा

वित्तीय विवरण के उपयोगकर्ताओं की विस्तार से व्याख्या करें।

भाग-ग

8. (a) कोडिंग क्या है ?
- (b) डाटाबेस क्या है ?
- (c) जब एक नई वर्कबुक बनाई जाती है तो कितनी खाली वर्कशीट देती हैं ?
(a) एक (b) दो (c) तीन (d) चार
9. Sequential कोड क्या हैं ?
10. निम्न सूचना से सरल रेखा विधि द्वारा एम.एस. एक्सेल में हास पता करने का ढंग लिखें :

	A	B	C	D	E	F
1		Garg Machinery Store				
2						
3		Sr. No.	Description	Data		
4		1	Cost	52900		
5		2	Salvage	2900		
6		3	Life	5		
7		4	Depreciation			
8						

11. तीन प्रश्नों में से कोई दो प्रश्न करें :

(i) कम्प्यूटरीकृत लेखाकारी प्रणाली अधीन निम्न लेन-देन को बही खातों में दर्शायें :

4

2018	Particulars	₹
April 1	Started business with cash	1,20,000
April 3	Purchased furniture for cash	30,000
April 5	Purchased goods for cash	40,000
April 9	Purchased goods from Rakesh on credit	12,000
April 12	Sold goods for cash	11,000
April 18	Paid rent	2,000
April 25	Paid salary	10,000
April 30	Banked	28,000

(ii) दिए गए तालपट से कम्प्यूटरीकृत लेखाकारी प्रणाली का प्रयोग करके 31 मार्च, 2018 अन्तिम खाते दिखायें :

4

Debit	₹	Credit	₹
Opening Stock	4,000	Capital	40,000
Drawings	12,000	Purchases Return	1,000
Purchases	22,000	Sales	42,000
Sales Return	2,000	Creditors	6,000
Wages	8,000	Bills Payable	6,000
Carriage Inward	1,000		
Insurance	2,000		
Interest	2,000		
Salary	2,000		
Commission	4,000		
Cash in hand	6,000		
Plant	8,000		
Building	10,000		
Debtors	8,000		
Bills Receivables	4,000		
	95,000		95,000

उस तिथि को अन्तिम स्टॉक 14,000 रुपये है।

(iii) एक्सेल पर ऐसेस के कोई चार लाभ लिखें।

4

12. निम्न लेन-देनों को डी.बी.एम.एस. प्रणाली अधीन लघु रोकड़ रजिस्टर में दर्शायें :

2018	Particulars	₹
Nov. 1	Received cash from cashier	1,000
Nov. 3	Paid postage	80
Nov. 5	Paid Cartage	45
Nov. 9	Stationery purchased	60
Nov. 12	Paid for repair of furniture	150
Nov. 18	Rickshaw charges paid	30
Nov. 20	Paid for telegram	35
Nov. 22	Taxi fare paid	175
Nov. 25	Telephone expenses	35
Nov. 26	Refreshment expenses	65
Nov. 28	Speed post charges	40
Nov. 30	Photostating charges	25

अथवा

स्प्रेडशीट को परिभाषित करें और स्प्रेडशीट की कोई पाँच विशेषताएं लिखें।

1+5=6

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code/paper-code **142/A** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialied as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) There are 3 sections in the question paper i.e. **Part-A, Part-B and Part-C. Part-A is compulsory for all the students and students may choose only one Part from Part-B and Part-C.**
- (v) There is no word, line or page limit for numerical questions.
- (vi) The use of non-programmable simple calculator is allowed.

Part-A

- (vii) Question No. 1 consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Objective type questions may include questions with one word, one sentence answer/ fill in the blank/true or false/multiple choice type questions.

Question No. 2 to 5 will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.

Question No. 6 consists of 4 sub parts. Attempt any three questions out of four. Each question will carry 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.

Question No. 7 be having as internal choice. This question carries 6 marks.

142/A-SS

[See 17th page

Part-B and Part C

(viii) Question No. 8 consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Answer of each Part should be given in 1-15 words.

Question No. 9 and 10 will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.

Question No. 11 consists of 3 sub parts. Attempt any two questions out of three. Each question will be of 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.

Question No. 12 is with internal choice. This question will be of 6 marks. Answer of theoretical question should be given in 3-4 pages of answer-book.

Part-A

1. (a) Write the name of any two Not-for-profit organisations ? 1
- (b) Fill in the blank : 1
Revaluation Account is a ..... Account.
- (c) Write true or false : 1
Workmen compensation fund is not an outside liability.
2. What is Fund Based Accounting ? 2
3. Raja and Rani are partners in a firm. Their capital accounts showed the balance on April 1, 2017 as ₹ 8,00,000 and ₹ 6,00,000 respectively. On August 1, 2017 they introduced further capitals of ₹ 1,00,000 and 80,000 respectively. Rani withdrew 30,000 from her capital on March 1, 2018 Interest is allowed @6% p.a. on the capitals. Compute interest on capitals for the year ending March 31, 2018. 2
4. Write any four factors determining the valuation of Goodwill. 2
5. Debtor appearing in the final Balance Sheet of a firm were as follows : 2

Liabilities	₹	Assets	₹
		Sundry Debtors 2,00,000	
		Less : Provision 10,000	1,90,000

On Dissolution, bad debts were 25,000 and the remaining debtors were realised at 5% discount.

How much amount was realised from Debtors ?

6. Attempt any *three* questions out of four questions :

(i) Following is the Receipts and Payments Account of Satluj Club for the year ending 31st December, 2018 :

Receipts	₹	Payments	₹
To Balance b/d	4,000	By Salary	6,000
To Subscriptions	12,000	By Telephone Expenses	500
To Donations	13,000	By Electricity Expenses	600
To Activities Collection	6,900	By Postage Expenses	500
To Sale of old News papers	300	By Repairing Expenses	12,000
To Souvenir Advertisement	5,800	By News papers	500
To Miscellaneous Income	3,000	By Souvenir Expenses	2,000
To Sale proceeds of old- building at Book value	60,000	By New Building- Constructed	75,000
To Interest on Investment	4,000	By Balance c/d	11,900
	1,09,000		1,09,000

The following adjustments are required :

- Provide depreciation on building @5%.
- Donation is to be capitalised.
- Expenses outstanding : Salaries ₹ 1,200 ; Electricity ₹ 100 ; Telephone ₹ 100 ; Postage ₹ 100
- Subscriptions received for 2017 ₹ 1,000 (due as at 31.12.17 ₹ 1,500), For 2019 in advance ₹ 1,200 ; Due for 2018 ₹ 800

Prepare Income and Expenditure Account.

(ii) Write any four differences between Profit and Loss Account and Profit and Loss Appropriation Account.

(iii) Laadi, Anmol and Amrit are partners in ratio 5 : 3 : 2. They have decided to change their profit sharing ratio to 3 : 2 : 1 with effect from 1st April 2017.

They have also decided to make revaluation of assets and liabilities by passing revaluation entries before bringing into force the new ratio.

Position of the assets and liabilities on this day with their revised value is given below :

Particulars	Book Value ₹	Revised Figure ₹
Machinery	1,00,000	90,000
Stock	24,000	80,000
Building	1,40,000	1,60,000
Creditors	40,000	56,000

Pass Journal Entries and Prepare Revaluation Account.

(iv) Write any four difference between Firm's Debts and Private Debts.

7. Shweta and Deepak were partners in a firm sharing profits in the ratio of 3 : 2. On 31st March 2018, their Balance Sheet was as follows : 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Sundry Creditors	1,00,000	Cash	20,000
Bills Payable	40,000	Debtors	80,000
Outstanding Expenses	20,000	Stock	2,00,000
Capital Accounts :		Machinery	1,60,000
Shweta	3,60,000	Land and Building	2,00,000
Deepak	1,40,000		
	6,60,000		6,60,000

On the above date Manju was admitted as a New Partner in the firm for $\frac{1}{4}$ th share in the profits on the followings terms :

- (i) Manju will bring ₹ 2,40,000 for her capital and ₹ 40,000 as her share as premium for Goodwill.
- (ii) Machinery was to be depreciated by 10% and Land and Building was to be appreciated by ₹ 60,000.
- (iii) Stock is overvalued by ₹ 40,000.
- (iv) Salary outstanding was ₹ 10,000.
- (v) A provision for 5% was to be created for doubtful debts.

Prepare Revaluation Account, Partners' Capital Accounts and final Balance Sheet of new firm.

or

A and B shared profits in the ratio of 3:2. Following is their final Balance Sheet as at 31st March 2018 on the date of dissolution : 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Sundry Creditors	56,000	Bank Balance	23,000
Employees' Provident Fund	20,000	Stock	12,000
Mrs. A's Loan	20,000	Debtors	38,000
B's Loan	30,000	Furniture	8,000
Workmen Compensation Reserve	10,000	Plant	56,000
Investment Fluctuation Reserve	2,000	Investments	22,000
Capital Accounts :		Profit & Loss Account	15,000
A	20,000		
B	16,000		
	1,74,000		1,74,000

- (i) A agreed to take over the investments at 16,000 and to pay off Mrs. A's Loan.
(ii) Other Assets were realised as follows :
Stock ₹ 10,000 ; Debtors ₹ 37,000 ; Furniture ₹ 9,000 ; Plant ₹ 50,000
(iii) Expenses on realisation amounted to ₹ 3,200.
(iv) Sundry Creditors agreed to accept ₹ 54,000 in full settlement.
Prepare Realisation Account, Capital Accounts of the Partners and Bank Account to close the books of the firm.

Attempt any *one* Part from **Part-B** and **Part-C**

Part-B

8. (a) What is Coupon rate ? 1
(b) What is meant by 'Price Earning Ratio'? 1
(c) Cash Flow statement is based upon : 1
(i) Hybrid System of Accounting (ii) Accrual Basis of Accounting 1
(iii) Cash Basis of Accounting (iv) None of these
9. What do you mean by 'Debentures issued as collateral security'? 2
10. Calculate the Trend Analysis from the following figure of Tarun Ltd. taking 2013 as base : 2

Year	₹ (in Lakhs)		
	Sales	Stock	Gross Profit
2013	1,500	600	450
2014	1,700	700	500
2015	2,000	850	650
2016	2,200	900	700

11. Attempt any *two* questions out of three questions.
- (i) Mamta Ltd. Invited applications for 50,000 Equity Shares of ₹ 10 each at a Premium of ₹ 2 per share, the amount was payable as follows :
- ₹ 2 on Application ;
₹ 5 on Allotment (including premium)
₹ 2 on First Call
₹ 3 on Final Call
- Applications for 75,000 shares were received. Application for 15,000 shares did not get any allotment and their money returned, Allotment was made pro-rata to the remaining applicants.
- Asha was allotted 2,000 shares, She failed to pay the amount due on allotment and two calls and Pooja was allotted 2,500 shares, She failed to pay the two calls money. The company forfeited their shares after the final call was made.
- Show the journal entries in the books of Mamta Ltd.

(ii) Calculate the following ratios from the detail given below :

1+1+1+1=4

(a) Current Ratio

(b) Liquid Ratio

(c) Operating Ratio

(d) Gross Profit Ratio

Details

Particulars	₹
Revenue from operations	1,40,000
Cost of Revenue from operations	68,000
Current Assets	70,000
Net working Capital	30,000
Inventories	30,000

(iii) Write any four objectives of cash flow statement.

4

12. From the following information prepare cash flow statement :

6

Capital and liabilities	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
Share Capital	1,00,000	80,000
General reserve	4,000	4,000
Profit and loss account	2,400	2,000
15% Debentures	14,000	12,000
Cash Credit	13,600	25,000
Sundry creditors	31,600	34,000
Provision for taxation	8,400	6,000
Dividend payable	2,000	—
Total	1,76,000	1,63,000
Assets	31.03.2018 ₹	31.03.2017 ₹
Fixed Assets	80,000	82,000
Less : Accumulated Depreciation	30,000	22,000
	50,000	60,000
Inventories	70,000	60,000
Sundry Debtors	48,000	40,000
Pre Paid Expenses	1,000	600
Current Investments	5,000	2,000
Cash in hand	2,000	400
Total	1,76,000	1,63,000

Additional information :

	31.03.2018	31.03.2017
(a) Contingent Liability		
Proposed Dividend (₹)	11,600	10,000
- (b) Provision for tax made ₹ 9,400
- (c) Fixed assets sold for ₹ 10,000 their cost ₹ 20,000 and accumulated depreciation till date of sale is ₹ 6,000.
- (d) An interim dividend paid during the year ₹ 9,000
- (e) New debentures issued at the end of the current year.

or

Discuss users of financial statements in detail.

Part-C

8. (a) What is coding ? 1
- (b) What is data base ? 1
- (c) How many blank worksheet are shown when a new workbook is created ? 1
- (a) one (b) two (c) three (d) four
9. What are sequential codes ? 2
10. From the following information write the method of calculating depreciation by straight line method in M.S. Excel : 2

	A	B	C	D	E	F
1		Garg Machinery Store				
2						
3		Sr. No.	Description	Data		
4		1	Cost	52900		
5		2	Salvage	2900		
6		3	Life	5		
7		4	Depreciation	<input style="width: 50px; height: 15px;" type="text"/>		
8						

11. Attempt any *two* questions out of three questions.

(i) Show the ledger accounts of the following entries under computer accounting system : 4

2018	Particulars	₹
April 1	Started business with cash	1,20,000
April 3	Purchased furniture for cash	30,000
April 5	Purchased goods for cash	40,000
April 9	Purchased goods from Rakesh on credit	12,000
April 12	Sold goods for cash	11,000
April 18	Paid rent	2,000
April 25	Paid salary	10,000
April 30	Banked	28,000

(ii) From the given Trial Balance Show the final accounts as on 31st March 2018 using computerised accounting system : 4

Debit	₹	Credit	₹
Opening Stock	4,000	Capital	40,000
Drawings	12,000	Purchases Return	1,000
Purchases	22,000	Sales	42,000
Sales Return	2,000	Creditors	6,000
Wages	8,000	Bills Payable	6,000
Carriage Inward	1,000		
Insurance	2,000		
Interest	2,000		
Salary	2,000		
Commission	4,000		
Cash in hand	6,000		
Plant	8,000		
Building	10,000		
Debtors	8,000		
Bills Receivables	4,000		
	95,000		95,000

Closing stock was ₹ 14,000 on that date.

(iii) Write any four advantages of Access over Excel. 4

12. Show the following entries in petty cash register under DBMS :

2018	Particulars	₹
Nov. 1	Received cash from cashier	1,000
Nov. 3	Paid postage	80
Nov. 5	Paid Cartage	45
Nov. 9	Stationery purchased	60
Nov. 12	Paid for repair of furniture	150
Nov. 18	Rickshaw charges paid	30
Nov. 20	Paid for telegram	35
Nov. 22	Taxi fare paid	175
Nov. 25	Telephone expenses	35
Nov. 26	Refreshment expenses	65
Nov. 28	Speed post charges	40
Nov. 30	Photostating charges	25

OR

Define spreadsheet and write any five features of spreadsheet.

1+5=6